

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу.

ЖАРИЯЛАНДЫ
02.10.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/182710/>

Нұрлан Талшын Қабылқызы

Шығыс Қазақстан облысы

Өскемен қаласы

КМҚК №1 «Балапан» балабақша-бөбекжайы

Тәрбиеші

КІРІСПЕ

Қазіргі таңда қоғам алдында тұрған басты міндеттердің бірі – өскелең ұрпақты ұлттық рухта тәрбиелеу. Ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген бала өз халқының мәдениетін қадірлейді, салт-дәстүрін құрметтейді, ізгілікке ұмтылады. Қазақ халқының ғасырлар бойы жинақтаған тәжірибесі, ауыз әдебиеті, салт-дәстүрлері – тәрбие жұмысының сарқылмас қазынасы.

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың ең нәзік әрі ең қабылдағыш шағы. Бұл жастағы бала бойына қандай қасиет дарыса, ол болашақ өмірінде берік қалыптасады. Сондықтан ұлттық құндылықтарды тәрбие жұмысының өзегіне айналдыру – уақыт талабы әрі ұлт болашағына жасалған инвестиция.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

1. Халық ауыз әдебиеті - рухани қазына

Халық ауыз әдебиеті – бала тәрбиесінің алтын арқауы. Мақал-мәтелдер, жұмбақтар, жаңылтпаштар баланың тіл байлығын дамытып қана қоймай, оған адамгершілік ұстанымдарды үйретеді.

Мысалы, «Адалдық – асыл қасиет», «Еңбектің наны тәтті» сияқты мақалдарды түсіндіру арқылы балаларға адалдық пен еңбектің құндылығын ұғындыруға болады. Әрбір

мақалдың астарында терең ой бар, оны баланың өмірімен байланыстыра отырып түсіндірсе, бала тез қабылдайды.

Бұл әдіс «Адал азамат» бағдарламасындағы танымдық компоненттің нақты көрінісі болып табылады. Яғни бала тек сөзді жаттап қоймай, оның мағынасын іс жүзінде ұғынады.

2. Ертегілер мен аңыздардағы өнеге

Ертегі – баланың қиялына қанат бітіреді әрі жүрегіне ізгілік дәнін себеді. Қазақ ертегілерінің барлығы жақсылық пен жамандықтың күресі арқылы адалдықты, әділдікті, батылдықты дәріптейді.

Ертегіні тыңдағаннан кейін балаларға сұрақ қойып, кейіпкерлердің іс-әрекетіне талдау жасау өте маңызды. Мысалы: «Бұл кейіпкердің әрекеті дұрыс па? Неге?», «Ол адал болды ма, әлде әділетсіз болды ма?» деген сұрақтар балаға ой салады.

Осылайша ертегі – баланы жақсылыққа баулитын, адамгершілікті өмірмен байланыстыра үйрететін құралға айналады. Бұл тәсіл эмоционалды компонентті жүзеге асыруға мүмкіндік береді, себебі бала ертегі кейіпкерлеріне еліктеп, олардың адалдығын жүрекпен сезінеді.

3. Ұлттық дәстүрлерді тәжірибеде қолдану

Ұлттық дәстүрлер – халықтың өмір тәжірибесінің жемісі. Қазақ халқындағы «үлкенді сыйлау», «кішіге қамқор болу», «қонақ күту» дәстүрлері – тек әдет қана емес, тәрбиенің басты бағыттары.

Балабақшада бұл дәстүрлерді ойын түрінде қолдануға болады. Мысалы, балалар «қонақ күту» ойынында бір-біріне жылы сөз айтып, ойыншықтарын бөліссе, олар мейірімділік пен адалдықтың қуаныш әкелетінін сезінеді. «Сәлем беру» дәстүрін үйрету арқылы үлкенге құрмет көрсету дағдысы қалыптасады.

Осы дәстүрлер арқылы бала әділдікті, сыйластықты, қамқорлықты үйренеді. Бұл – ұлттық тәрбиенің басты артықшылығы, өйткені ол баланың күнделікті өмірімен ұштасып жатады.

4. Ұлттық ойындар – тәрбиенің тиімді құралы

Ұлттық ойындар – баланы шынықтырып қана қоймай, тәртіпке, әділдікке, достыққа баулиды. Мысалы, «Арқан тарту» ойыны балаларды бірлікке шақырады, «Ақ серек – көк серек» батылдыққа баулиды, «Алтыбақан» ынтымақтастықты дамытады.

Ойын барысында бала ережені сақтауды, адал ойнауды, өзгелерді құрметтеуді үйренеді. Бұл қасиеттер болашақ өмірінде де әділ әрі сенімді азамат болып қалыптасуына ықпал

етеді.

Ұлттық ойындар – практикалық компоненттің ең тиімді тәсілдерінің бірі, себебі бала ойнай отырып, құндылықты іс жүзінде меңгереді.

5. Еңбек дәстүрі - адалдық бастауы

Қазақ халқы «Еңбек етсең - емерсің» деп, еңбекке ерекше мән берген. Еңбек - тек табыс көзі ғана емес, ол - адалдық пен жауапкершіліктің мектебі.

Балабақшада балаларға шағын еңбек тапсырмаларын беру - оларды адалдыққа баулудың сенімді жолы. Мысалы, ойыншықты жинау, гүлді суару, үстелді сүрту - кішкентай болса да жауапкершілікті іс. Бала еңбегінің нәтижесін көргенде қуанып, еңбектің қадірін түсінеді.

Еңбек дәстүрі - баланы қоғамға пайдалы болуға үйрететін ұлттық қазына.

6. «Адал азамат» бағдарламасымен үндестік

Мектеп жасына дейінгі балаларды ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу - «Адал азамат» бағдарламасымен толық үндеседі. Бағдарламада айтылған танымдық, практикалық және эмоционалды компоненттерді ұлттық дәстүрлер арқылы жүзеге асыру - баланың жүрегіне ізгілік дәнін себудің ең тиімді жолы.

Халық ауыз әдебиетін пайдалану - танымдық білім береді, ұлттық ойындар мен еңбек дәстүрі - практикалық тәжірибе қалыптастырады, ал ертегілер мен дәстүрлерді талқылау - эмоционалды әсер береді.

Осылайша ұлттық тәрбие мен мемлекеттік бағдарлама бірін-бірі толықтырып, болашаққа адал, әділ, рухы биік ұрпақ тәрбиелеуге ықпал етеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Ұлттық құндылықтар - ұрпақ тәрбиесінің мәңгілік темірқазығы. Баланы мектепке дейінгі шақтан ұлттық рухта тәрбиелеу - оның болашағына қаланған берік іргетас. Ауыз әдебиеті, ертегілер, ұлттық дәстүрлер мен ойындар, еңбек пен қонақжайлық салты - барлығы да баланың жүрегіне адалдық, мейірімділік, сыйластық дәнін себеді.

Ұлттық тәрбие - баланың ғана емес, тұтас қоғамның болашағына әсер ететін үлкен күш. Өйткені ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген ұрпақ - еліне адал, қоғамына пайдалы, мәдениетін құрметтейтін азамат болып өседі.

Демек, ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиеленген мектеп жасына дейінгі балалар - ел болашағының алтын қазығы, қоғамның рухани тірегі.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Табылдиев Ә. Қазақ этнопедагогикасы. – Алматы: Санат, 2001.
2. Қалиев С. Халық педагогикасының негіздері. – Алматы: Білім, 1996.
3. Сатыбалдиева Г. Мектепке дейінгі тәрбиеде ұлттық құндылықтарды пайдалану. – Алматы: Рауан, 2018.
4. Наурызбай Ж. Ұлттық мектеп және қазақ тәрбиесі. – Алматы: Рауан, 1995.
5. «Мектепке дейінгі тәрбие» журналы. – 2020–2023 жж. мақалалар топтамасы.
6. Қазақ халық ауыз әдебиеті жинақтары (мақал-мәтелдер, ертегілер, жұмбақтар). – Алматы: Ана тілі, 2010.
7. «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы. Мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбие жұмысына арналған әдістемелік нұсқаулықтар. – Алматы, 2019.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.